

۲۰۱۶/۰۷/۱۰

صالحه واهب واصل

پنجمین مژده کار پروژه قاموس کبیر افغانستان

هموطنان گرانقدر سلام و حرمت خدمت همه شما تقدیم است، به امید سلامت و آرزوی صحتمندی و خوشبختی شما، به ادامه گزارشات پیشرفت کارها در پروژه «قاموس کبیر افغانستان» اینک گزارش مختصری دیگری را از دو بخش مهم یعنی (بخش جغرافیه) و (بخش زمین شناسی) قاموس که اولی مربوط (کنگوری یا صنف زبانی) و دومی مربوط (کنگوری یا صنف علمی مسلکی) می گردد به مسؤولیت محترم داکتر عبدالحنان روستائی و محترم رحمت آریا، برای تان تهیه دیده ایم که توجه تان را به آن جلب می کنیم.

معلوماتی را که در ارتباط با بخش های دیگر قاموس به شکل مسلسل و پی هم مطالعه فرمودید، همه نقل قول نوشته های استادان گرانقدر همکار در پروژه بوده که کانسپ و پلان کاری شان در بخش مربوطه به قلم خود شان، جهت وضاحت موضوع و سیستم کاری قاموس خدمت شما تقدیم گردید و می گردد. اینک درین قسمت معلوماتی را که داکتر صاحب روستائی برای بخش جغرافیه و زمین شناسی برای ما ارسال داشته اند با شما شریک می سازیم.

برای اصطلاحات جغرافیائی افغانستان ضرورت میبرم برای ترجمه از انگلیسی و یا سائر زبانها کمتر احساس می شود. ولی اصطلاحات «زمین شناسی» را که یکی از بخش های عمده در «کنگوری یا صنف علمی و مسلکی» «قاموس کبیر افغانستان» است، از لسان انگلیسی، المانی یا لاتین به لسان های ملی، پشتو و دری ترجمه کرده و اصطلاحات نسبتاً پیچیده علمی زمین شناسی را به صورت جامع در فورم یک لینک جداگانه در ستون معلومات بیشتر توضیح میداریم.

بخش جغرافیا

"این بخش قاموس شامل مسائل فیزیکی و ساحات حیات اجتماعی - اقتصادی می گردد که در آن اشکال سرزمینهای طبیعی از قبیل سلسله های کوهسارها، فرورفتگیها، سطوح مرتفع، بارندگی، منابع آبها، حرارت و فشار هوا، زونهای اقلیمی و فرشهای نباتی، ساحات پیدایش حیوانات و غیره مورد بررسی قرار می گیرند. در بخش جغرافیای اقتصادی بر موضوعاتی چون ساحات پیدایش و گسترش نباتات طبیعی، حیوانات وحشی، صورت استفاده از زمین و کشت نباتات صنعتی چون کنجد، زغر، پنبه، لبلبو و غیره تأمل می گردد. چون اتفاقات تاریخی در ساحات جغرافیائی صورت می گیرد، لذا بری درک مسائل تاریخی به "جغرافیای تاریخی افغانستان" مراجعه می گردد. درین رابطه به معرفی شهرها و مناطق تاریخی کشور، مشاهیر، علما و شاعران آن دوره ها پرداخته می شود."

بخش زمین شناسی قاموس

این بخش قاموس ساحات نسبتاً وسیع را در بر می گیرد که شامل ساختارهای زمین، شناخت سنگها، منرالها، بلورها، فلزات، نیمه فلزات، غیر فلزات، نمکها، مسائل علم المعدن، آب و خاک، صیانت از محیط زیست، جغرافیا و اقلیم می گردد. در اکثر این موارد معلومات و تعاریف علمی به زبانهای دری و پشتو اصلاً وجود ندارد و اگر داشته باشد بسیار نا چیز است. مثلاً از جمله عناصر کمیائی تنها برای طلا، نقره، مس، سرب، جست، قلعی و چند عنصر دگر کلماتی در اختیار داریم. لکن برای عناصری مانند Lithium, Strontium, Scandium, Hafnium, Tantal, Wolfram و دههای دگر کلمات دری و یا پشتو اصلاً وجود ندارد. همانندی که از صد ها نوع سنگ تنها سنگ

مرمر، سنگ رخام، سنگ خارا، سنگ آهک و چند تای دگر را می شناسیم. به همین طور از هزاران نوع منرال صرف برای چند تای محدود آن در زبانهای دری و پشتو نامهایی وجود دارد. در جمیع موارد زمین شناسی، ما به این مشکل بر می خوریم. ازینرو در جریان کار قاموس کوشش به عمل می آید تا از اصطلاحات انگلیسی، المانی و لاتینی استفاده صورت گیرد. برای توضیح مطلب در پهلوی لغات دری اصطلاحات انگلیسی یا المانی و یا لاتینی نوشته شده و موضوع آن بصورت مختصر بیان می گردد، بطور مثال:

دری	انگلیسی	معنی	تصویر
فلزات نجیبه	precious metals	شامل آن دسته از فلزاتی میگردد که در حرارت عادی با اوکسیجن یا تعامل نمی کنند و یا اینکه تعامل آنها بسیار بطی است (یعنی آنها را زنگ نمی زند) مانند طلا، نقره، پلاتین اوسمیوم و غیره.	
منرالها	Minerals	منرالها از یک عنصر و یا ترکیبی از عناصر غیر عضوی به گونه کریستل (بلور) به صورت طبیعی در یک پروسه جیالوجیکی در قشر زمین به وجود می آیند. منرالها دارای ساختار کیمیائی بوده و متجانس می باشند. در این شکل منرال "پایرایت" (سلفاید آهن) دیده می شود که شکل مکعب داشته و دارای جلایش می باشد. در ظاهر منرال "پایرایت" با طلا بسیار شباهت دارد. اما به طور مثال درجه سختی و رنگ خط آن که بالای یک کاشی کشیده شود از طلا فرق می کند. فرق منرالها با سنگها در این است که سنگ ها نا متجانس بوده و از ترکیب منرالهای متعددی ساخته شده اند، در حالیکه منرالها از یک کتله متجانس بوجود آمده اند.	

"برای وضوح بیشتر از تصاویر نیز استفاده به عمل می آید. همچنین در صورتیکه یک مأخذ معتبر موجود باشد از آن نقل قول شده و لینک آن داخل قاموس می گردد. گذشته ازین، لغات و اصطلاحات تحت یک عنوان معین درج می گردند که توسط بکار برد فلتر صرف همان بخشهایی نمایان می شوند، که خواننده به آن نیازمند است.

اگر چه این بخش کار قاموس نسبت نبود لغتنامه به زبانهای پشتو و دری با مشکلات فراوان مواجه است و کار، وقت و حوصله زیاد طلب می کند. لاکن از جانب دگر سنگ بنای یک نیت و حرکت خوب را می گذارد. اهمیت این مسأله زمانی بر ملا می گردد که نقش ساختار های طبیعی و ثروتهای زیرزمینی کشور مورد مطالعه قرار گیرند. چنانکه برای بسیاری وطنداران معلوم گردیده، افغانستان دارای منابع سرشار طبیعی است که روزی اقتصاد کشور را شگوفا خواهد ساخت. ولی این مأمول زمانی برآورده می گردد که سرنوشت کشور بدست مردم باشد و فرزندان آن در پرتو علوم معاصر ازین منابع طبیعی استفاده معقول نمایند. و این خود زمانی میسر است که جویندگان راه تعالی و ترقی کشور به درک قانونمندیهای علمی و طبیعی توفیق یابند. به باور این قلم این بخش قاموس که کارش تازه شروع شده، با آنکه ناقص و آکنده از خلاها و کمبودهاست، میتواند خاصاً برای محصلان و محصلین کشور مصدر خیری گردد. چون بررسی موضوعاتی که در بالا از آن ذکر به عمل آمد و درج آنهمه مطالب در قاموس، در حد توانائی یک نفر نبوده، بلکه یک تیم کاری می خواهد، ازینرو نگارنده دست عزیزانی را که خواهش پشتیبانی ازین بخش قاموس را داشته باشند به گرمی خواهد فشرد. همچنین از ارائه مطالب و معلومات درین زمینه ممنون می گردد. نگارنده بسیار امیدوار است که استادان زبان روزی بتوانند در بسی موارد بالا لغات و اصطلاحات دری و پشتو بیافرینند و کار آیندگان را آسان سازند."

قابل یاد آوری و تأکید است که تألیف یک قاموس از توان یک فرد و یا یک کمیته خارج است و نیازمند همکاری همگانی است و ایجاب می کند تا تعداد بیشتر علماء و متخصصان در این راستا همکاری نمایند. بناءً هر دانشمندی که در علوم دیگر تخصص و دسترسی داشته و خواهان همکاری در این پروژه وطنی و ملی باشد، می تواند با همکاری اعضای تیم کاری قاموس، به اساس رشته تحصیلی خویش، معلومات لازمه را مستقیماً به دیتابیس بدهند و یا فهرست اصطلاحات را غرض دخول به دیتابیس بدسترس یکی از اعضای کمیته قرار دهند.

سعی و تلاش تیم کاری پروژه «قاموس کبیر افغانستان» از آغاز کار تا امروز همیشه این بوده است تا همه تشنگان و علاقه مندان این پروژه را از هر تغییر و از کوچکترین پیشرفت و یا دشواری های کاری آن در جریان گذاشته، آگاه سازد و توضیحاتی معلوماتی که برای علاقه مندان کار ما بیرون داده میشود علاوه بر مزده پیشرفت در کارها، مواجه شدن ما را بعضاً با مشکلات تخنیکی و نیروی کاری بیانگر باشد.

بدون تردید همکاری های مستقیم و غیر مستقیم، تفاهات مبنی بر روشن بینی شما عزیزان، و ارائه آن در قالب نظر ها و تبصره های پرمهر تان در ایمیل ها و نظر سنجی پورتال، به ما قوت و نیروی بیشتر می بخشد و سبب تشویق مزید تر ما در کارها میگردد.

تیم کاری پروژه «قاموس کبیر افغانستان» از آغاز تا امروز و در آینده های دور و نزدیک همیشه با پیشانی باز از پیشنهادات و انتقادات سازنده تمام شما عزیزان هموطن استقبال نموده، میکند و همیشه خواهد کرد. ما به کمک شما و به نظرات آباد کننده تان ضرورت داریم. ما درین راه، نو قدمانی هستیم که به راهنمایی های ارزنده گام گذاشتگان با تجربه گذشته، ضرورت داریم و آرزو میکنیم ما را ازین بزرگواری بی نصیب نگذارید.

با حرمت و محبت

صالحه واهب واصل